

Anders Diös, Diösn 1891-1986

Av Ingela Näsén

I byn Indor, Våmhus föddes 1891 en pojke som fick namnet Anders. Anders far var en skicklig timmerman och mamman hade tillbringat två år i fina kretsar i St Petersburg där hon arbetade som hårkulla. Hon återvände till Indor där hon gifte sig och födde 10 barn. Föräldrarna var småbrukare med 4-5 kor och en häst. Sommartid vistades de på fäboden Indnäs, långfäboden låg i Rymdalen. Så fort barnen kunde hjälpa till så fick de sysslor som att valla kor, plocka bär och potatis, hämta vatten och ved, mocka fähusen och hjälpa till med skörden. Vinterkvällarna var långa och mörka, männen flätade korgar och kvinnorna flätade hår. När barnen var stora nog så fick de lära sig hantverken. Korgarna såldes på arbetsvandringar långt ute i landet. Hårkullorna vandrade längre mellan Tromsö och Paris, Moskva och London. De gjorde hårarbete på beställning, lärde sig språket och kunde stanna utomlands i flera år.

Anders visade sig ha ett gott läshuvud och började skolan redan som 6-åring i Knopparnas skola. Han var en påhittig entreprenör innan han fyllde 10 år. Anders sålde knäck som han kokade och vykort som han beställde, vinsten blev några ören. Hos byns skickligaste korgmakare lärde sig Anders göra korgar. Han fick lära sig detta under två års tid hos denne snälle man som kallades Frek Jerk. Våren 1904 åkte han med denne man tåg till Stockholm. Korgmakarna hade bostad och verkstad på Hornsgatan. Från Våmhus skickades korgar av alla modeller med tåg från Orsa av hemma-

varande korgmakare. Deras fasta försäljningspunkt var Kornhamstorg. Anders han gick runt och sålde vid dör-rar, han sålde många korgar till restaurangernas kök.

Hemma i Våmhus igen vinkade han adjö från Orsa järnvägsstation till sin tremänning Martis Jerk som reste till Amerika. Han lyckades med "the American dream". Startade Greyhound bussbolag och blev bus-skungen Eric Wickman. Anders ville bli affärsman och fick anställning hos en handelsman i Älvdalen. Under tiden i Älvdalen blev Anders godtemplare och avgav nykterhetslöfte.

1907 startade Emma och Anders Zorn Mora folkhögskola. Anders Diös började i första årskursen. Han undervisades av Zorn i teckning. För den unge bondpojken från Indor så blev året på Skeriol livsavgörande.

Lisa Jansson, Göteborg kom till Björkvassla skola i Våmhus som lärarinna 1910. Anders och Lisa förlova-de sig och hon övertalade Anders att börja på en treårig byggtknisk linje för att bli ingenjör. Pengarna tog slut och Anders sökte upp makarna Zorn. Han visade upp sina utmärkta betyg och bad om ett studielån. Lånet för studierna blev 1500 kr.

Efter sina studier så gifter sig Anders med sin Lisa, de flyttar till Sala och döttrarna föds. Anders arbetar som lärare i byggtknik. Han drömde dock om att bli sin egen att få bygga och konstruera på egen hand. Firman Diös blev ett storföretag i mellansverige. De byggde bostäder, industribyggen, offentliga byggnader och renovering av Uppsala domkyrka samt Uppsala slott för att nämna några. Två projekt i hembygden som låg Anders varmt om hjärtat var restaureringen av Våmhus kyrka och Zornmuseet. År 1953 påbörjades restaureringen av Våmhus kyrka i samarbete med busskungen Eric Wickman. Vid ett planeringsmöte för Zornmuseet fick Anders möjlighet att återlämna studielånet, han dubblade summan och Emma lät genast pengarna gå vidare till ett behövande läshuvud. Zornmuseet ritades av arkitekt Ragnar Österberg och byggdes av byggmästare Anders Djös. Det invigdes år 1939. Mora folkhögskola behövde moderna lokaler och åren 1975 och 1978 förverkligades firma Diös detta.

Längtan till hembygden blev stor och paret Diös byggde sitt andra hem i Bonäs vid Orsasjöns strand. Lokala timmermän anlätades och stugan är ett utsökt prov på den urgamla konsten att bygga timmerhus efter moderna ritningar. Flera äldre timmerhus är ditflyttade från Våmhus, de ramar in tunet och i dess mitt står midsommarstången. Midsommarfirande på Diös-

Makarna Lisa och Anders Diös.

gården är ett årligt återkommande evenemang. Välbesökt av lokalbefolkning och turister såväl svenska som utländska.

Makarna Diös planerade att uppföra ett centrum för Siljansbygdens ideella rörelse och ett fäste för kulturella aktiviteter. Året 1966 invigdes Bonäs Bygdegård. I dess stadgar står att den ska tjäna som ett centrum för kulturminnesvården i Siljansbygden. Den förvaltas av en stiftelse knuten till Kungliga Gustav Adolfs Akademien. Kulturdagar har anordnats med föreläsningar och

Bror Marklunds järnsmide med temat livet och döden.

Jerk Werkmästers järnsmide föreställande kyrkbåtsroddare.

utflykter med syfte att främja den svenska folkkulturen. Familjära tillställningar är vanligt förekommande. Rikligt med vackra kultur och konstskatter finns att beskåda här. Nämnas bör en lada från 1500-talet och flertalet skulpturer såsom Lekande björnar, Mikael Kratz, Rådjur med kid, Arvid Knöppel, Vildsvinsjakt, Carl Milles, och Arvid Backlund m fl. I foajén möts du av Bror Marklunds järnsmide med temat livet och döden. I samlingsrummet mot Orsasjön finns en dörr som pryds av Jerk Werkmästers järnsmide föreställande kyrkbåtsroddare.

”Do ed ig sku bli jen sturkall laik å stura garda djärå”, en strof ur Våmhusvisan som stämmer så väl på ”vår” sturkall Anders Diös. En sann patriot som värnade om sin hembygd. En man från koja till slott. ●

Källhänvisningar:

Anders Diös, mannen och hans verk

Bonäs Bygdegård

25 midsomrar på Bonäsgården

Wikipedia

Anders Diös, hans egen berättelse youtube

Tack till Jonas Norén